

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Svaté předměty a jejich úloha
ve světových náboženstvích:
křesťanství, judaismus, buddhismus**

Pavel Obr

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Svaté předměty a jejich úloha
ve světových náboženstvích:
křesťanství, judaismus, buddhismus**

Pavel Obr

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Levín, Králův Dvůr, 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Levín, Králův Dvůr, 2017

.....

Děkuji paní Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc., vedoucí této práce, za cenné rady a připomínky a za čas věnovaný vedení mé práce.

Obsah

Úvod	1
1. Svaté předměty	2
2. Posvátné předměty buddhismu	3
2.1. O buddhismu	3
2.2. Symboly buddhismu	5
2.3. Rituální předměty.....	5
2.4. Růženec (Akšamala)	6
2.5. Korten (Modlitební mlýnek).....	6
2.6. Buddha	7
2.7. Oltář v buddhismu.....	7
2.8. Tipitaka.....	8
3. Posvátné předměty judaismu	9
3.1. O judaismu	9
3.2. Menora (sedmiramenný svícen)	10
3.3. Mezua	10
3.4. Oltář v judaismu	12
3.5. Tanach	12
3.6. Kipa.....	13
3.7. Cicit.....	13
3.8. Davidova hvězda	14
4. Posvátné předměty křesťanství.....	15
4.1. O křesťanství	15
4.2. Kříž.....	16
4.3. Krucifix.....	18
4.4. Typy křížů v křesťanství	18
4.5. Růženec jako předmět.....	19
4.6. Eucharistie – hostie, mešní víno, kadidlo	19
4.7. Oltář v křesťanství	22
4.8. Bible, Nový zákon	22
5. Společné prvky náboženských předmětů.....	23
5.1. Růženec v křesťanství a buddhismu, cicit	23
5.2. Kříž, Davidova hvězda a Trikona.....	23
5.3. Světlo.....	24

5.4. Oltáře.....	27
5.5. Svatá Písma	28
6. Závěr	29
7. Seznam použité literatury:	33
8. Resumé.....	35
9. Přílohy:	36

Úvod

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma „Svaté předměty a jejich úloha ve světových náboženstvích: křesťanství, judaismus, buddhismus“, jejím cílem je ukázat, jaké jsou svaté předměty v těchto jednotlivých náboženstvích, jaký je jejich význam a funkce při náboženských rituálech, jaký je jejich historický význam a původ. Důraz je kladen na kulturní kontext, ve kterém náboženství vznikají a na jejich funkce, které z tohoto kontextu plynou. Také je v práci poukázáno na společné prvky u svatých předmětů těchto tří náboženství. Myslím tím společné prvky týkající se tvaru a také významu a použití.

Protože svatých předmětů je v každém náboženství velké množství, výběr bude zaměřen pouze na několik předmětů z každého náboženství. Jsou vybrány předměty, které jsou stěžejními pro dané náboženství, a dále takové předměty, u kterých se vyskytují v každém z náboženství podobné prvky, případně podobný význam nebo použití. Je zde poukázáno na to, zda jsou si tato náboženství v kontextu svatých předmětů podobná nebo nikoliv. Na druhou stranu jsou zde předměty, které jsou pro jednotlivá náboženství naprosto specifická a pozorovatelná pouze u nich.

Ve všech náboženstvích jsou spojeny svaté předměty se svatými symboly, proto bude vždy v textu poukázáno, o který prvek náboženství se jedná, zda o svatý předmět nebo o náboženský symbol.

Zároveň je v rámci zkoumání svatých předmětů poukázáno na určitý fakt, který se týká svatých předmětů a náboženských fenoménů. Tímto faktem je skutečnost, že fenomény náboženství, představované svatými předměty, svatými místy nebo svatými postavami, nebývají nikdy osamoceny. Téměř vždy jsou spojeny a vyskytují se společně. Tato skutečnost je rozebrána v závěru práce, protože vyjadřuje, jak komplexním prvkem náboženství je.

1. Svaté předměty

Svaté předměty se používají ke kultickým účelům. Presentují nám božstvo.

Svaté předměty dělíme:

- reprezentaci božstva,
- oltáře,
- nástroje k provádění kultu,
- nástroje věštecké,
- předměty ochranné (amulety, talismany).

Reprezentace Boha neznamena vždy portrét nebo zobrazení Boha, ale především se jedná o atributy, charakteristické znaky božstva. Zobrazení bylo různé. Nejstarší reprezentaci Slunce a Měsíce představoval idol s výraznými očima. Dalšími znaky Boha byly posvátné sloupy nebo hvězda. V době, která už pracovala výtvarně, bývali bohové zachycováni většinou antropomorfně. Zvířecí rysy si zachovali bohové egyptští a zčásti bohové indiští.

Reprezentace boha, jemuž je chrám zasvěcen, patří do nejsvětějšího prostoru. Vztah k této prezentaci je ovšem složitější, než jej karikují monoteisté. Pohané se nedomnívají, že je bůh tam a ne jinde. Předpokládají, že předmět, který jej prezentuje, stojí ke svému originálu ve zvláštním vztahu. Bůh je vyslyší právě pro svatý předmět a pro obřady, které se před ním konají. Kdyby bůh nebyl pro ně pánem mocnějším než oni, neměl by žádného smyslu.¹

Oltáře jsou základním prvkem chrámů. Jsou provozovány jako obětní místa. V chrámech jsou oltáře větších rozměrů, ovšem pokud byl oltář zbudován venku, rozměry měl menší. Například Nomádi obětovali na oltářích, které byly v podstatě nakupeným kamením. Vnitřní, chrámové oltáře, měli uvnitř sebe oltářní krb a horní plochu tvořil rošt, na který se kladla oběť. Oltáře někdy měly ohromné rozměry. Vysokým oltářem byla například babylonská Esagila, měřící 91 metrů, která ale nebyla určena k pálení obětí na vrcholu. V Herodově chrámu se obětovalo na oltáři, který byl vysoký 12,5 metrů, a vystupovalo se k němu po šikmých rampách.

¹ HELLER Jan, MRÁZEK Milan, *Nástin religionistiky*, s. 236.

Kromě oltářů k zápalným obětem byly i oltáře kadidlové, na nichž se obětovaly příjemné vůně. Také se obětovaly pokrmý anebo tekutiny: nejvzácnější – krev, jindy voda, víno, mléko a podobné. V blízkosti oltáře pro ně byly zvláštní jímký.²

Za nástroj k provádění kultu je považována například truhla smlouvy, známá také jako archa úmluvy. Podle tradice v ní byly kamenné desky s textem Desatera, což jsou nejcennější židovské náboženské předměty. Byla považována za důkaz přítomnosti Boha, který není viditelný, ale je viditelný pouze jeho trůn, tedy tato truhla.³

Truhla smlouvy byla uložena v Jeruzalémském chrámě, ale ztratila se po jeho zničení v roce 587 př. n. l.

Věštecké nástroje měly zvláštní význam. Pro starou dobu byly důležité masky, určené pro chvíli obřadu, nesloužily tedy trvale jako například tetování. Mocně inspirovali své nositele, kteří poté v rámci náboženského obřadu prováděli věštění. Věštění znalecké a náhodně má s náboženstvím málo společného.

Amulety a jiné podobné rekvizity mají zpřítomňovat boha nebo bohyni ve chvílích modlitby. V různých náboženstvích se vyskytují růžence, které pomáhají modlitebníkovi si zapamatovat, kolikrát vyslovil modlitební formuli.⁴

2. Posvátné předměty buddhismu

2.1. O buddhismu

Buddhistické náboženství je spojováno s postavou Buddhy, který je jeho zakladatelem. Buddha byl vlastním jménem Siddhárta Gautáma. Narodil se jako člen královské rodiny a bylo mu předpovězeno, že má před sebou dvojí cestu, buď cestu úspěšného vladaře, nebo cestu duchovního. Gautámův otec svého syna stranil běžného světa, aby jej ochránil od tvrdé skutečnosti, ovšem při jedné ze svých vyjížděk

² HELLER Jan, MRÁZEK Milan, *Nástin religionistiky*, s. 237.

³ Tamtéž, s. 238.

⁴ Tamtéž, s. 238.

spatřil starce, mrtvolu, nemocného a mnicha. Toto poznání jej ovlivnilo a hluboce znepokojilo a pojal rozhodnutí hledat pravý smysl života.

Siddhárta se přidal ke skupině asketů, kde doufal, že najde v odříkání pravý smysl života, ale zde po podrobení nejtěžšímu odříkání poznal, že to není správná cesta. Tímto byl zklamán a jednoho dne usedl v blízkosti města Gaya pod strom Bodhi, kde se oddal meditaci. Meditoval dlouhý čas a jedné noci dosáhl osvícení a našel odpověď na otázku po smyslu života a tím se stal Buddhou, tedy Probuzeným. Tento smysl, je předmětem buddhistické nauky.⁵

Buddhovo učení se skládá ze čtyř ušlechtilých pravd vedoucích k probuzení. Pravdy jsou:

1. Pravda o utrpení
2. Pravda o vzniku utrpení
3. Pravda o zrušení utrpení
4. Pravda o cestě vedoucí k zrušení utrpení.⁶

„V učení Gautámy Buddha spatřujeme systém vysvětlení, které vede k ukončení veškerého utrpení. Učedník dosahuje tohoto cíle svým morálním postojem, odmítajícím přivodit utrpení jiným živým bytostem, ale i meditativním ponorem a hlubokým vhledem do pravé povahy skutečnosti.“⁷

Buddhismus někdy bývá považován za filozofii, a nikoliv za náboženství, protože v něm nejde o bohy. Je to myšlenkový systém pozoruhodné hloubky a síly.⁸

V současnosti je buddhismus nejvíce rozšířen v části světa, která tvoří blok zemí s buddhismem silně převažujícím nebo silně zastoupeným s jinými náboženstvími. Buddhismus je svým založením velice otevřené náboženství, které může být pěstováno i ve společnosti jiného náboženství. I proto buddhismus získává v důsledku propadu hodnot západní civilizace stále větší počet přívrženců a to v rozsahu daleko překračujícím jeho původní oblast rozšíření. Důvodem je také to, že buddhismus od svých přívrženců neočekává víru v nějakého konkrétního boha, ale klade důraz na to,

⁵ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 11.

⁶ Tamtéž, s. 12-13.

⁷ Tamtéž, s. 13.

⁸ HELLER Jan, MRÁZEK Milan, *Nástin religionistiky*, s. 144.

aby osvícení dosáhl právě jednotlivců.⁹ Buddhistickou meditaci proto pěstuje i mnoho židů a křesťanů.¹⁰

2.2. Symboly buddhismu

V buddhismu se používá velké množství předmětů a symbolů. Předměty jsou používány především jako rituální prostředky k meditaci, která je v buddhismu duchovní praxí. Ústředními prvky jsou v buddhismu symboly.

Mezi hlavní symboly patří Mantra (její význam je posvátná slabika a zvuk, znamenající „ochrana ducha“); Jin a Jang (síly z nichž vzniká Universum); Kolo Dharmy s gazelami (symbol Buddhova učení); Kolo života (šest okruhů bytí, do nichž se každá bytost může vtělit); Buddhovy oči; Agni-plamenný věnec (zapuzení temnoty v meditující); Tritama (tři šperky buddhismu: Buddha, dharmy, sangha); Čintamani (Klenot přání); Trikona (trojúhelníky znázorňující symbol mužství a ženství); Svastika (Kříž štěstí); Surya (slunce, zastupující mužský princip); Čandra (Měsíc, zastupující ženský princip); Voda (slouží jako meditační pomůcka, je v těsném kontaktu s měsícem a symbolem ženské, obnovitelné síly Universa).¹¹

2.3. Rituální předměty

V buddhismu není kladen důraz na modlitbu, ale je kladen důraz především na meditaci. To ovšem neznamená, že by k modlitbám nedocházelo. V buddhismu jsou součástí meditace, ale mají formu mantry nebo vzývání. K meditacím jsou často používány rituální předměty, které mají při modlitbě svou funkci.

⁹ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 240.

¹⁰ ŠTAMPACH, Ivan, *Přehled religionistiky*, s. 92-93.

¹¹ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 67-94.

2.4. Růženec (Akšamala)

Tento buddhistický „růženec“ je modlitební šňůra se 108 perlami. U každé perly je odříkávána mantra nebo vzývání. Je možné používat i menší počet kuliček, ale to se používá jen velmi málo. Číslo 108 je nejposvátnější buddhistické číslo, které bylo posvátné již ve starověké Indii dávno před buddhismem. Někteří učenci uvádějí, že buddhisté jej převzali od hinduistů, kteří toto číslo spojovali s božstvy.

Číslo 108 má i jeden velmi praktický význam pro každého recitujícího, protože pokud je potřeba recitovat mantru stokrát, tak postačí pouze jednou projet růženec a zbylých osm manter navíc obětuje recitující ve prospěch všech cítících bytostí.¹²

Mantra je svatá slabika a zvuk, který skrývá genetickou esenci nějaké bytosti a činí ji pro tuto bytost zjevnou a přístupnou. Mantry uchovávají esenci tvůrčího světa, prapůvodní zvuky, které relativní, zdánlivé skutečnosti propůjčují tvar a tak naplňují nejvyšší skutečnost Prázdnoty.¹³ Mantra je chápána také jako ochranný zvuk, který zamezuje tomu, aby se v mysli uchytily negativní dojmy.

2.5. Korten (Modlitební mlýnek)

Modlitební mlýnek je rituální předmět, jehož horní část je uváděna do pohybu pohybu rukou, nebo silou větru, případně vody.

Uvnitř mlýnku se nachází pergamenový svitek s nějakou mantrou neboli posvátným textem. Při modlitbě je mlýnek otáčen ve směru dráhy slunce. Každé otočení odpovídá přečtení mantry, která je tímto pohybem uváděna do světa. Mantry mohou být i napsány na vnější straně mlýnku, potom je mlýnek určen k šíření právě této konkrétní mantry. Nejdůležitější ale zůstává neotřesitelná víra v účinnost tohoto konání.¹⁴

Modlitební mlýnky jsou různých velikostí. Mohou být malé, přenosné nebo větší, umístěné v modlitební místnosti, případně veliké, které jsou ve vnější části

¹² Tibetské listy – podzim 2003, s. 31.

¹³ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 224.

¹⁴ Tamtéž, s. 231.

budov. Princip je vždy stejný, mlýnky je otáčeno a při jejich otáčení je odříkávána modlitba.

2.6. Buddha

Mezi posvátné buddhistické předměty je určitě potřeba zařadit Buddhu. Ačkoliv je Buddha především symbolem a ústřední postavou celého náboženství, tak je jeho zobrazení nejčastější, zejména ve formě soch. Socha, nebo soška Buddhy je v zemích, kde je buddhismus rozšířen, k vidění téměř všude. Svatá místa jsou doplněna sochou Buddhy, která ukazuje na jejich významnost a určení. Ve světě jsou sochy velikých rozměrů, největší sochou Buddhy je čínská socha v Lu-Šanu, která měří 128 metrů.

„Nejčastěji je Buddha oblečen do prostého mnišského roucha a má zlatou barvou pokožky. Prodloužené ušní lalůčky naznačují, že je schopen naslouchat i nitru. Malá kadeř mezi jeho brvami platí jako oko moudrosti, pramen vlasů na jeho hlavě je rovněž povýšením osvícenosti. Buddha sedí nebo stojí na lotosovém květu“.¹⁵

2.7. Oltář v buddhismu

Buddhistický oltář se nachází v buddhistickém chrámě, ale také se v Asii stal běžnou součástí obydlí. V chrámu má oltář hlavní postavení. Obvykle mu dominuje socha Buddhy. Oltář musí reprezentovat tělo, řeč a mysl Buddhy. Tělo je zobrazeno Buddhovou sochou, která prezentuje všechny Buddhy minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Řeč je na oltáři zastoupena učením Buddhy. Může se jednat o důležitý buddhistický text, například sútry.¹⁶ A konečně mysl Buddhy, ta je zastoupena stúpou. Stúpa je buddhistická stavba, která je symbolem osvícené mysli a obsahuje důležité relikvie.¹⁷

¹⁵ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 13.

¹⁶ MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, s. 226.

¹⁷ Tamtéž, s. 223.

Na buddhistický oltář jsou kladeny oběti, aby se věřící rozvíjeli v praxi štedrosti. Darovat na oltář je možné cokoliv, nejčastěji to, co již věřící má nebo co není těžké získat.

V domácnosti je buddhistický oltář jasně stanoveným prostorem, který se pro buddhisty stává místem, kde dochází k rozvíjení jejich duchovní úrovně. Díky oltáři buddhisté dostávají spiritualitu snáze do svého každodenního života. Umístění oltáře by mělo být v čisté části obydlí, a platí, že oltář by měl být vždy výše, než je hlava, když k němu věřící sedí čelem.

2.8. Tipitaka

Tipitaka je buddhistický kánon neboli, svatá kniha. V úplnosti se zachoval jen ve strhviravádské tradici v jazyce páli. Buddha za svého života nevedl o svém učení žádné záznamy a tak jeho učení začalo být sepisováno až po jeho smrti. Ačkoliv za Buddhova života bylo písmo již známé, tak písmo bylo filozofy a vědci považováno za pouhou berličku pro slaboduché zapomnětlivce. Studovat nějaké dílo, to pro ně znamenalo znát je nazpaměť.¹⁸

Název Tipitaka znamená v překladu „trojí koš“, obsahuje tři základní části, které jsou rozděleny na menší oddíly.

První koš Vinajapitaka, Koš kázně či řehole, obsahuje kázeňská pravidla, zásady mnišské řehole, předpisy a záповědi a vyprávění o skutečných událostech, případech a okolnostech, jimiž byly vyvolány a následně formulovány a za závazné ustanoveny.

Druhý koš Suttapitaka, Koš nauky, uvádí Buddhova kázání, rozpravy a příležitostná naučení, náhodné rozhovory a didaktické odpovědi na zvědavé otázky, zkrátka učení raného buddhismu.¹⁹

Ve třetím koši Abhidhammapitace, v Koši scholastiky, jsou systematicky rozpracovány a vykládány sůtry koše druhého, tedy držmo (tj. Buddhovo učení, vycházející ze zákonité platnosti příčinně podmíněného řetězce znovuzrosování)²⁰, řád

¹⁸ MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, s. 243.

¹⁹ Tamtéž, s. 244.

²⁰ Tamtéž, s. 93.

věcí a pokračuje se rozborovými otázkami a podrobnými odpověďmi. Abhidhammapitaka byla ke kánonu dodána teprve později; naznačuje to předpona „*abhi-*“, která znamená „*k, při, nad.*“²¹

3. Posvátné předměty judaismu

3.1. O judaismu

Judaismus je náboženství spojené s osudy židovského národa. Jeho vznik se datuje do 2. tisíciletí př. n. l. Původ judaismu je podle historiků tvořen z volného kmenového svazu, v jehož politickém zájmu byly formulovány příběhy propojené příbuznými jazyky spojené v pozdější hebrejštinu.²²

V první části Bible, ve Starém zákonu, jsou obsaženy židovské posvátné spisy. Jmenují se Tanach a jejich součástí je Tóra, neboli Pět knih Mojžíšových. Tóra obsahuje příběhy o stvoření světa, Adamovi a Evě (v hebrejštině Chava), židovských praotcích Abrahamovi, Izákovi, Jákobovi, o prorokovi Mojžíšovi, který židovský lid vyvedl z otroctví v Egyptě a také 613 židovských přikázání, které mají právotvorný význam.²³ Pro judaismus je základem učení biblický Starý zákon, Nový zákon židé nepovažují za součást „své“ svaté knihy. Ale významným předělem židovské náboženské historie jsou události v 1. století křesťanského letopočtu. Nejprve se odděluje část Židů, kteří uznali v Ježíši z Nazareta očekávaného mesiáše a stali se křesťany. Na konci prvního století jsou již obě náboženství, křesťanství a judaismus, natolik vzdálená, že tvoří jasně odlišné náboženské společenství. Obě náboženství se vůči sobě polemicky vymezila.²⁴

Judaismus je monoteistické náboženství, uctívání jiných bohů je zapovězeno. Zároveň se nesmí uctívat sochy, jiné předměty nebo přírodní úkazy.

Judaismus se stal základem pro jiná náboženství, z jeho odkazu vycházejí i křesťanství nebo islám.

²¹ MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, s. 244-245.

²² ŠTAMPACH, Ivan, *Přehled religionistiky*, s. 97.

²³ ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan, P., *Slovník náboženství*, s.125-126.

²⁴ ŠTAMPACH, Ivan, *Přehled religionistiky*, s. 97.

3.2. Menora (sedmiramenný svícen)

Důležitým symbolem židovství je sedmiramenný svícen, zvaný menora. Tak, jako je Davidova hvězda symbolem na vlajce státu Izrael, tak je menora státním znakem Izraele. Je zobrazována spolu s olivovou ratolestí na modrém poli.

Světlo, které září na svícnu menora, nám ukazuje vítězství ducha nad hmotou. Samotná vize svícnu menora je popsána v Bibli a je považována za tvar daný od Boha, jako jeho duchovní slovo. Popis zhotovení svícnu v Bibli najdeme v knize Exodus. (Ex 25:31-40) Sedm ramen menory odkazuje na sedm dní, za které Bůh stvořil svět a její tvar připomíná hořící keř, který se zjevil Mojžíšovi na hoře Sinaj. Tři světla nalevo a tři světla napravo odpovídají šesti dnům, kdy Bůh tvořil svět a sedmé světlo uprostřed symbolizuje šabat, tedy den odpočinku. Tři dny před šabatem věřící pociťují jeho svatost a světlo. A po jeho skončení svatost a světlost šabatu věřící provází po dobu dalších tří dnů.

V chrámech bývá menora orientována na západní stranu. Je nazývána „západním světlem“. Tato strana bývá spojována s Boží přítomností. Tato souvislost je spojena s Bibli, kde se píše, že Adam a Eva „uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě po denní straně – tedy straně, kde zapadá slunce“. (Gn 5:8)

Národ Izraele přijal menoru jako své znamení, protože vyjadřuje, co je pro něj nejvíce charakteristické, tedy vyzářování Tóry uprostřed stínů a zbloudění lidského ducha.

3.3. Mezuza

Mezuza, doslova „dveřní sloupek“²⁵, je svitek, který je ochráncem židovských obydlí i židovských veřejných prostor. Domov pro židy tradičně představuje prvopočáteční posvátný prostor a rodina základní rituální jednotku judaismu. Na pravý přední sloupek vchodové zárubně židé připevňují mezuzu, krabičku s pergamenem, na

²⁵ FISHABANE, Michael A., *Judaismus, Zjevení a tradice*, s. 183.

kterém je napsán úryvek Šema. Šema je název základního monoteistického vyznání judaismu, který vyhláší Boží jednotu a pronáší se denně v liturgii.²⁶ Je obsažen v Bibli ve Starém zákoně: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný!“ (Dt 6:4) Na zadní straně pergamenového svitku je vepsáno boží jméno Šadaj (Všemohoucí) považované zároveň za akrostich výroku „Šomer daltot Jisrael (Strážce dveří Izraele). Toto jméno je zpravidla viditelné malým otvorem v pouzdře mezuzy.²⁷ Mezuzá je tak vnějším znamením, že dům je „židovský“ Umístění Mezuzy je přímo uvedeno a nařízeno Bohem v Tóře.²⁸

V mezuzě je svinutý pergamen, který obsahuje dvě pasáže z Tóry. Jde o pasáže knihy Deuteronomium. V první je text o milování Boha a o umístění tohoto textu na „veřeje svého domu a na své brány.“ (Dt 6:9) V druhé je řečeno, že pokud budou věřící uctívat a milovat svého Boha, dá jim bůh dostatek deště po celý rok, pro jejich plodiny a pro krmivo pro dobytek. „Pokud by se však věřící začali klanět jiným bohům a dali jim svá srdce, potom Bůh zavře nebesa a oni pak na půdě, kterou jim Bůh dal, rychle vyhynou.“ (Dt 11:13-21)

Hlavní částí mezuzy je tedy svitek schovaný uvnitř. Židé jej mají dvakrát za sedm let kontrolovat, aby byl v pořádku. Při odchodu z domu se mezuzy dotýkají dvěma prsty, které pak políbí.

V dnešní době v tomto zvyku pokračuje většina Židů, i když se domácnost jinak halachou neřídí. Mezuzá tak do jisté míry slouží jako amulet pro štěstí a přestává být znakem sociální příslušnosti.²⁹

²⁶ FISHABANE, Michael A., *Judaismus, Zjevení a tradice*, s. 185.

²⁷ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 147.

²⁸ FISHABANE, Michael A., *Judaismus, Zjevení a tradice*, s. 136.

²⁹ Tamtéž, s. 136.

3.4. Oltář v judaismu

Oltář je kultovní objekt, na kterém je přinášena oběť. Oltáře byly budovány z hlíny nebo kamene na posvátných místech.³⁰

Ve Starém zákoně se poprvé objevil oltář, který vystavěl Noe, který na něm provedl oběti. Píše se tak v knize Genesis: „Noe pak vybudoval Hospodinu oltář a vzal ze všech čistých dobytčat i ze všeho čistého ptactva a zapálil na tom oltáři oběti zápalné“ (Gn 8:20).

Oltáře byly stavěny na významných místech a v chrámech. Pomocí obětování na oltáři věřící dokazovali svou oddanost Bohu. Tato oddanost vycházela i z Bible a příběhu Abrahama a jeho jediného syna Izáka, kterého chtěl Abraham obětovat, protože tuto oběť po něm Bůh na důkaz víry, požadoval. (Gn 22:9-19)

V Jeruzalémském chrámu byly oltáře dva, jeden pro zápalné oběti a jeden kadidlový oltář. Na kadidlový oltář se přinášelo ráno a večer jako oběť kadidlo. (Ex 30:1-10)

3.5. Tanach

Tanach jsou posvátné židovské spisy, které jsou součástí Bible, konkrétně jejího Starého zákona. Tanach se skládá ze tří spisů, jejichž počáteční písmena mu dala název. Těmito částmi jsou:

- Tóra – přeloženo z hebrejštiny jako vodítka, instrukce, učení, doktrína. Jedná se o souhrn konkrétních nařízení nebo rituálů. Tóra je považována za zjevení, kterého se podle tradice dostalo Mojžíšovi na Sinaji.³¹
- Neviim – Proroci. Tento oddíl se dělí na tzv. Přední proroky a Zadní proroky. Přední obsahují výpravné, historické spisy. Zadní obsahují spisy tří velkých proroků (Izajáš, Jeremjáš, Ezechiel a dvanácti Malých proroků).

³⁰ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 161.

³¹ Tamtéž, s. 208.

- Ktuvim – Spisy. Tento oddíl zahrnuje knihy Žalmy, Přísloví, Jób, Píseň písní, Rút, Kohelet, Pláč, Ester, Letopisů, Daniel, Ezdráš a Nehemjáš.

Podle židovské tradice se jednotlivé oddíly liší hloubkou inspirace. Za jádro Tanach je považována Tóra, za níž v souladu s řazením následují Proroci a Spisy.³²

3.6. Kipa

Kipa je čepička, nazývaná také jarmulka. Je výrazným poznávacím prvkem židů. Žide si touto čepičkou, ve shodě s tradicí, pokrývají hlavu, zejména při modlitbě, studiu Tóry nebo návštěvě hřbitova. Nejedná se o biblický příkaz, ale o tradiční zvyk, který se postupně vyvíjel od talmudické doby. Tato tradice říká, že by člověk neměl před Bohem stát nahý, proto si jarmulkou hlavu zakrývá a vyjadřuje tím úctu k Bohu.³³

3.7. Cicit

Cicit jsou třásně, které původně tvořily, podle biblického ustanovení, součást svrchního mužského oděvu. Protože toto distinktivní znamení mohlo svého nositele ohrozit, bylo později rozhodnuto, aby třásněmi byl opatřen pouze velký a malý modlitební plášť. Cicit se připevňuje na všech čtyřech rozích pláště.

Numerická hodnota slova cicit společně s pěti uzly a osmi nitěmi, jimiž jsou tvořeny, činí 613 a odpovídá celkovému počtu pozitivních a negativních příkazů psané Tóry. Protože je v Tóře (Nu 15:39) přikázáno na ně pohlížet a tak si připomínat boží přikázání, bere je věřící během recitace Šema (vyznání víry) v ranní modlitbě do ruky a při každém vyslovení slova cicit je políbí.³⁴

³² PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 55.

³³ Tamtéž, s. 128.

³⁴ Tamtéž, s. 60.

3.8. Davidova hvězda

Davidova hvězda je považována za oficiální symbol židovství. Je tvořena dvěma propletenými rovnostrannými trojúhelníky, takzvaným hexagramem. Nejedná se přímo o náboženský předmět, ale především o symbol, který je ovšem pro židovství velice důležitý. Ve starověku byla tato hvězda používána spíše jako dekorativní symbol. David byl nejslavnější Izraelský a judský král, žil na počátku 10. století př. n. l. a je mu podle tradice připisováno autorství žalmů ze Starého zákona.³⁵

Hexagram se někdy také nazývá jako Šalamounova pečeť nebo Šalamounova hvězda. Ve starověku byla hvězda vnímána jako symbol života. Každý z trojúhelníků má určitou symboliku. Trojúhelník s vrcholem vzhůru označuje mužskou energii a oheň. Trojúhelník s vrcholem dolů, pak označuje ženskou energii a vodu. Základny těchto trojúhelníků vytváří symboliku země a vzduchu.³⁶

Oficiálním symbolem židovství se Davidova hvězda stala až v 19. století, když židovská obec hledala jednoduchý symbol, který by se mohl stát jejich hlavním znakem. Davidova hvězda je i součástí oficiální vlajky státu Izrael.

V nedávné lidské historii se Davidova hvězda stala symbolem útisku a snahy o likvidaci židovského národa. Bylo to v období 2. světové války, kdy hexagram ve žlutém poli byli židé žijící v Německu, a později i v jiných státech Evropy, nuceni nosit na svém oblečení a bylo s nimi zacházeno jako s občany nižší kategorie a velká část židovského obyvatelstva žijícího v Evropě prošla nacistickými koncentračními tábory, z kterých se jich výrazná většina nevrátila zpět.

Z pohledu fenoménu svatých předmětů, můžeme Davidovu hvězdu, ačkoliv je brána především jako symbol, zařadit mezi ochranné předměty. Znak Davidovy hvězdy je často používán jako talisman zavěšovaný na krk.³⁷

³⁵ ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan, P., *Slovník náboženství*, s. 273.

³⁶ PĚKNÝ, Tomáš, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 84-85.

³⁷ HELLER Jan, MRÁZEK Milan, *Nástin religionistiky*, s. 236.

4. Posvátné předměty křesťanství

4.1. O křesťanství

Křesťanské náboženství je monoteistické náboženství, založené na učení, životu a smrti Ježíše z Nazaretu, též zvaného Ježíš Kristus. Křesťanství vychází z Judaismu a jeho víra je založena na zázraku zmrtvýchvstání Ježíše. Člověk se nestává křesťanem okamžikem narození do křesťanské rodiny, ale stává se jím až křtem a následným přijetím víry v křesťanského boha.

Základní myšlenky křesťanství jsou obsaženy v Novém zákoně, kde jsou zachyceny počátky křesťanství, a učení a život Ježíše Krista. Nový zákon tvoří spolu se Starým zákonem Bibli, základní posvátnou knihu křesťanství. Pro křesťanství je důležitá především část Nový zákon, který pojednává o zázraku mrtvých vstání Ježíše Krista, ale ze Starého zákona také vychází a některé jeho části vykládají jako přípravu na příchod svého mesiáše, Ježíše Krista. Určitá část židovského obyvatelstva během prvního století přešla ke křesťanství, protože uvěřila, že očekávaný mesiáš již přišel v podobě Ježíše. Židé totiž očekávali, že až přijde mesiáš, bude to potomek židovského krále Davida a ten obnoví království Izraele. A proto někteří uvěřili, že jím je Ježíš Kristus. Zbylá část židovského obyvatelstva na svého mesiáše stále čeká. Křesťané podle biblických textů věří v druhý příchod Ježíše Krista, který nastane při naplnění dějin a zániku světa a nastane poslední soud. V teologii se nazývá parusie a znamená spásonosnou Kristovu přítomnost, zvláště její uskutečnění na konci časů a v plném projevu dějin spásy.³⁸ V tu dobu, bude nastoleno Boží království. Při posledním soudu mají být souzeni živí i mrtví, spravedliví i hříšníci za své činy.³⁹

Krátce po Ježíšově smrti, se věřící křesťané museli nejen vyrovnat s šokem Ježíšovy popravky a smrti, ale i s marným očekáváním jeho brzkého druhého příchodu „ve slávě“, jeho eschatologické parusie. „Ježíšovu smrt a jeho vzkříšení přijali a pochopili jako tu rozhodující událost, naplnění dosavadních židovských dějin, která zásadně mění postavení každého člověka, pokud ji ve víře přijme, tj. pokud se na ni

³⁸ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 154

³⁹ OTTOVA všeobecná encyklopedie, s. 251.

spolehne. Křesťanská obec je už vykoupena či zachráněna a vysvobozena, a protože každého zve k účasti na své víře, je slíbená záchrana pro všechny už zde.“⁴⁰

„S odkladem druhého příchodu Kristova se ovšem zásadně změnil i pohled křesťanů na jejich vlastní život. Napjaté očekávání eschatologické doby, která mohla všechny běžné životní záležitosti přehlížet a řídit se představou krátkého provizoria, musela vystřídat docela jiná životní orientace na dlouhou dobu a stálé poměry. I křesťané se museli začít znovu zabývat společenskými, mravními i etickými otázkami rodinného života, dětí a výchovy, obživy a práce, hospodaření a zacházení s penězi a konečně i otázkou dlouhodobého poměru k jiným skupinám a k veřejnosti vůbec. Znamá příhoda s kázáním na Areopagu v Athénách (Sk 17:22-34) naznačuje, že přinejmenším Pavel **Chyba! Záložka není definována.** a jeho žáci se neomezovali na prostředí synagog a rozhodli se využít každou příležitost pro hlásání víry v Ježíše Krista.“⁴¹

4.2. Kříž

Nejznámějším a nejpoužívanějším svatým předmětem je v křesťanství kříž. Je symbolem, který je přítomen téměř na všech stavbách, které se vážou ke křesťanskému náboženství. Křesťané považují kříž za symbol vykoupení. Stal se opravdovým symbolem křesťanství. Je pro ně symbolem cti, nejposvátnější a nejsvětější předmět jaký mají. Kříž prvotně připomíná oběť Ježíše Krista, který byl ukřižován za všechny hříchy lidstva a značí jeho spásonosný rozměr Ježíšovi smrti na kříži, k němuž se každý křesťan hlásí prostým znamením kříže.⁴²

Ovšem samotný kříž nebyl v době po ukřižování Krista modlitebním symbolem a vlastně jím není ani do dnešní doby. Samotný fakt, že byl Ježíš pověšen právě na kříž, je sporný. V Bibli se na několika místech dokonce píše, že Ježíš byl ukřižován na „dřevě“ nebo „kůlu“. V Novém zákoně je tento fakt na několika místech zmiňován. V části Skutky Apoštolů se tak například můžeme dočíst, že:

⁴⁰ SOKOL, Jan, *Člověk a náboženství*, s. 189.

⁴¹ Tamtéž, s. 194.

⁴² PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 107.

„Bůh našich otců vzkřísil Ježíše, kterého vy jste pověsili na kříž a zabili.“ Zde je u slova kříž vysvětlivka pod čarou, že jde o „dřevo“. (Sk 5:30)

Nebo v prvním listu Petrově: „On, na svém těle vzal naše hříchy na kříž, abychom zemřeli hříchům a byli živi spravedlnosti.“ (1 Pt 2:24)

Další obdobná poznámka je v listu Galatským, kde je apoštolem Pavlem psáno:

„Ale Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe, neboť je psáno: „Proklet je každý, kdo visí na dřevě“(Ga 3:13). Zde se Pavel odkazuje na Starý zákon a pátou knihu Mojžíšovu, kde se píše:„Bude-li nad někým pro hřích vynesena rozsudek smrti, bude-li usmrčen a ty jej pověsíš na kůl“; „nenecháš jeho mrtvolu na kůlu přes noc, ale bezpodmínečně ho pohřbíš týž den, protože ten, kdo byl pověšen, je zlehčením Boha.“(Dt 21:22-23)

Je tedy i z biblických odkazů zřejmé, že kříž, ačkoliv je nejvýznamnějším křesťanským symbolem, není pro praktikující křesťany modlitebním předmětem. K takovému zjištění lze vycházet i z toho, že ukřižování bylo považováno za nejhorší způsob trestu. Člověk popravený takovým způsobem byl „kletbou“.

Možný důvod proč nebyly v tehdejší době pravidelně používány kříže, je i ten, že v suchých oblastech nebylo dostatečné množství stromů a tak z úsporných důvodů se používaly na trestání zločinců pouze jednoduché kůly.

V období prvních tři sta let po smrti Krista ještě ani není kříž poznávacím znamením křesťanství, na svou dnešní pozici se začíná dostávat až po konvertování císaře Konstantina I. ke křesťanství, jeho vydání Ediktu milánského, kterým zastavil pronásledování křesťanů a zaručil náboženskou svobodu všem obyvatelům římské říše. Postupně se křesťanství stalo v říši hlavním náboženstvím. Konstantin kříž jako symbol prosazoval, ovšem přesný důvod není zřejmý. Je možné, že kříž, který má pohanský původ, byl prosazen pro nalákání pohanů k přijetí křesťanství.⁴³

Přes tyto všechny skutečnosti, je v době minulé i v době dnešní, kříž hlavním symbolem křesťanství. Jednak je na kříži zobrazován Ježíš, v podobě krucifixu, aby byla připomenuta jeho oběť a následný hlavní zázrak křesťanství, kterým je jeho zmrtvýchvstání. Krucifix je křížek s podobou ukřižovaného Krista. Z druhého pohledu se kříž historicky stal jasným poznávacím znamením křesťanského náboženství a zároveň

⁴³ OTTOVA všeobecná encyklopedie, s. 665.

předmětem, kterým se provádí žehnání. Požehnání je možno provádět samotným křížem nebo jej lze provést opsáním tvaru na čelo žehnaného.⁴⁴

4.3. Krucifix

Krucifix je kříž s plastikou Ježíše Krista na kříži. Ve středověku byl symbol ukřižování Krista nejvýraznějším symbolem křesťanství. Krucifix můžeme najít v každém katolickém kostele a v mnoha katolických domácnostech a je tedy nedílnou součástí předmětů symbolizující křesťanství.⁴⁵

4.4. Typy křížů v křesťanství

Během vývoje křesťanství se i kříž vyvíjel ve svých podobách a tvarech. Nejznámější a nejpoužívanějším křížem, je kříž Latinský, který má prodloužené svislé břevno. Východní křesťanská církev používá kříž se všemi čtyřmi stejně dlouhými rameny. Je to původní tvar kříže a nazývá se řecký kříž. Patriarchální kříž je dvojitý kříž o šesti ramenech, platí jako biskupský kříž a kratší příčné břevno má naznačovat tabulku, kam dal Pilát napsat jméno a vinu Ježíšovu. Kříž se třemi různě dlouhými vodorovnými břevny, uspořádanými od nejmenšího po největší, se nazývá papežský kříž a je specifikem katolické církve. Z pravoslavné ruské církve pochází tak zvaný ruský kříž, který pod dvěma vodorovnými břevny ukazuje ještě jedno malé příčné břevno, určené pro přibití nohou.

Výše popsané typy křížů jsou jedni z nejznámějších, ale křížů a jejich různých podob je v křesťanství veliké množství s různým použitím, které se váže vždy k nějaké specifické vlastnosti nebo použití. Lze jmenovat maltézský kříž jako symbol řádu Maltézských rytířů, nebo jeruzalémský kříž, který je ve znaku města Jeruzaléma a jde o jeden velký kříž a čtyři malé. Nazývá se křížem evangelistů. Velký kříž patří Kristovi a malé čtyřem evangelistům.⁴⁶

⁴⁴ B. KOČÍHO, *Malý slovník naučný*, s. 1173.

⁴⁵ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 106.

⁴⁶ OTTOVA všeobecná encyklopedie, s. 665.

4.5. Růženec jako předmět

Růženec je katolická modlitba, která se skládá z apoštolského vyznání víry, modlitby páně a pozdravení andělům. Podle připojeného tajemství je růženec „radostný“, „bolestný“, nebo „slavný“. Růženec je jako modlitba určena pro Mariánský kult. Růženec má funkci jednoduché opakující se modlitby, která nahrazuje, pro věřící těžko zapamatovatelné, početné žalmy.⁴⁷

Růženec jako předmět je modlitební pomůcka ve tvaru šňůrky s korálky a křížkem, která se používá pro usnadnění počítání jednotlivých modliteb. Má podobu smyčky ze šňůrky, na které je navlečeno pět skupin po deseti korálcích, na jejichž stranách jsou vždy odděleny větším korálkem. Z jednoho většího korálku vede odbočka o třech malých korálcích zakončených křížkem. Modlitebním růžencem nemusí být jen provázek, ale může mít i tvar prstenu s deseti malými výstupky a jedním větším výstupkem ve tvaru kříže.⁴⁸

4.6. Eucharistie – hostie, mešní víno, kadidlo

Důležitou součástí křesťanského náboženství je svátost eucharistie, připomínající poslední večeři Páně, která je připomínána přijímáním hostie a mešního vína. Eucharistie je svátost ustanovená Ježíšem Kristem při jeho posledním stolování s učedníky o Velikonocích před jeho ukřižováním.⁴⁹ Jedná se o jádro křesťanské bohoslužby, kdy dochází k přeměně živlů, tj. chleba a vína, v tělo a krev Krista.⁵⁰ Je zaznamenána v Novém zákonu ve slovech Ježíše Krista, při jeho poslední večeři před ukřižováním, kdy praví: „Já jsem přijal od Pána, co jsem vám také odevzdal: Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky a lámal jej a řekl: „Toto jest mé tělo,

⁴⁷ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 179.

⁴⁸ B. KOČÍHO, *Malý slovník naučný*, s. 1765.

⁴⁹ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 52.

⁵⁰ OTTOVA všeobecná encyklopedie, s. 337.

keré se za vás vydává; to čiňte na mou památku.“ Stejně vzal po večeři i kalich a řekl: „ Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví; to čiňte, kdykoli budete pít, na mou památku.“ Kdykoli tedy jíte tento chléb a pijete tento kalich, zvěstujete smrt Páně, dokud on nepřijde“. (1 Kor 11:23)

Tato doba je stanovena na Zelený čtvrtek, tedy na dobu tzv. Poslední večeře páně. Oběť a vzkříšení Ježíše Krista je pro křesťany centrálním bodem víry a znamená pro ně, že smrt není konec, ale nový začátek nového života.

Hostie má formu bílé kruhové oplatky s možností rozlomení na čtyři dílky. Představuje Kristovo tělo a její podoba má praktický význam v tom, že díky kruhovitému tvaru s vytačeným křížkem jí lze snadno rozlomit. Nejprve se jako hostie používal nekvašený pšeničný chléb, který byl posvěcen a odlamoval se.⁵¹ Později se z praktických důvodů začala používat stávající forma hostie, tedy bílá kulatá oplatka. U chleba, totiž hrozilo, že jeho úlomky spadnou na zem a tím by se ztratily části proměněného chleba. Hostie se jako celek považuje za Kristovo tělo a je s ní nakládáno s patřičnou úctou. Uctivé nakládání je totiž také zaznamenáno v Bibli: „Kdo by tedy jedl tento chléb a pil kalich Páně nehodně, proviní se proti tělu a krvi Páně.“(1 Kor 11:27) Proto se dodnes používají Pateny, což jsou talíře ze zlata nebo stříbra, které mají za funkci zachytávat odpadlé kousky hostie. V Bibli se dále nabádá před přijetím hostie a mešního vína, aby každý sám sebe zkoumal, zda chápe, že přijetím hostie a mešního vína přijímá tělo Páně, jinak jí a pije sám sobě k odsouzení.

Druhou částí obřadu Eucharistie je přijímání krve Páně Ježíše Krista. Jde o pití vína, které se pije po přijmutí Kristova těla ve formě hostie a má symbolizovat krev Ježíše Krista. Nazývá se mešní víno. Takové víno je vyráběno pod dohledem Biskupské organizace a musí mít požadované vlastnosti a kvalitu. Do mešního vína se nesmí přidávat žádné přídavné látky jako například cukr či barviva. Mešní víno může být bílé, červené, případně růžové.

Přijímání těla a krve Páně bylo praktikováno všemi věřícími, ovšem v období okolo 14. století došlo v Evropě, konkrétně v katolické církvi, ke změně a přijímání se omezilo pouze na duchovní představitele. Proto v době husitského povstání byl v českých zemích jedním ze čtyř pražských artikulů požadavek, přijímání podobojí,

⁵¹ OTTOVA všeobecná encyklopedie, s. 473.

neboli přijímání z kalicha.⁵² Přijímání podobojí bylo v českých zemích několik století nelegální a zlegalizováno bylo až v roce 1781 vydáním Tolerančního patentu císařem Josefem II.

Součástí eucharistie je také používání kadidla. Kadidlo je vonná směs pryskyřic některých stromů. V teplých a suchých částech Afriky a Asie roste strom, který se přímo jmenuje Kadidlovník a jeho pryskyřice je k tomuto účelu používána.⁵³

Používání kadidla bylo obvyklé již ve starověku. V této době bylo ceněno více než zlato a proto se ho používalo k uctívání bohů i ve dvorních císařských ceremoniálech – bylo páleno před císařem a vysokými úředníky na znamení jejich důstojnosti. Kadidlo se také využívalo jako hojivý prostředek a k „desinfekci“ vzduchu. „Aby kadidlo plnilo svůj účel být skutečným a pravdivým symbolem, mělo by vonět. Jako působí bohoslužba na naše oči a uši, měli bychom jí zakoušet i svým čichem.“⁵⁴ Pro vykuřování kadidla se používá kadidelnice. Je to kovová nádobka na řetízcích, do které se vloží a v ní zapálí kadidlo. Na řetízcích se poté s kadidelnicí houpe a provádí se vysvěcení.

Křesťané nejprve odmítali kadidlo používat, nakonec je ale do bohoslužby přejali jako znamení holdu a úcty Králi Králů.⁵⁵ Pomocí kadidla probíhá okuřování oltáře, kříže, evangeliáře nebo obětních darů. Kadidlo je symbolem modlitby a oběti, jak je uvedeno ve Starém zákoně: „Jako kadidlo ať míří má modlitba k tobě, pozdvižení mých rukou jak večerní oběť“. (Z 141:2) Vedle Eucharistie je používání kadidla také spojeno s pohřebními obřady.⁵⁶

Každá část Eucharistie se považuje za svatou a musí s ní být nakládáno s patřičnou úctou. Hostie a mešní víno působí jako symbol těla Páně a kadidlo, které je vytvořeno, je určeno jen pro Boha, jak je psáno ve Starém zákoně: „Kadidlo, které uděláš – ve stejném složení si podobné neuděláte – bude ti svaté, je jen pro Hospodina.“ (Ex 30:37)

⁵² Tamtéž, s. 337.

⁵³ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 81.

⁵⁴ FARNÍ OBČASNÍK, s. 7.

⁵⁵ Tamtéž, s. 7.

⁵⁶ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 81.

4.7. Oltář v křesťanství

Oltář je v římskokatolické církvi ústřední část chrámu. Skládá se kamenného či mramorového oltářního stolu, na němž kněz slouží mši svatou.⁵⁷

Protože je v křesťanství jediné oběti a tou je oběť Ježíše Krista, není oltář považován za obětní místo, ale je místem, kam se přinášejí dary ke slavení eucharistie. Křesťanský oltář bývá zpravidla vyroben z kamene, ale existují i oltáře z jiných materiálů, například ze dřeva. Kamenná konstrukce je ovšem nejčastější. Oltář má tvar kvádrů s dutinou pro relikvii, kterou mnoho oltářů v kostelích obsahuje. S oltářem není možné hýbat. Má své pevně určené místo, které je v chóru katedrály nebo kostela a je určeno kněžím.

4.8. Bible, Nový zákon

Křesťanský kánon se vytvářel téměř čtyři staletí. Skládá se z 27 spisů zvaných Nový zákon: čtyř evangelíí (Marek, Matouš, Lukáš a Jan), Skutků apoštolů, listů apoštolů (čtrnáct připisovaných Pavlovi, jeden Jakubovi, dva Petrovi, tři Janovi, jeden Judovi) a konečně Apokalypsy (Zjevení), připisované Janovi. V celé této literatuře je Starý zákon často vykládán alegorickým způsobem, jako proroctví o příchodu mesiáše Ježíše Krista.⁵⁸

Bible je v křesťanství jedinečným svědectvím o božím zjevení, které se událo skrze určité dějinné události a jehož vrcholem je příběh Ježíšův. Jako liturgická kniha je Bible po určených částech předčítána při bohoslužbách, kratší oddíly z Bible jsou základem kázání.⁵⁹

⁵⁷ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 396.

⁵⁸ ELIADE, Mircea, CULIANU, Ioan, P., *Slovník náboženství*, s. 154.

⁵⁹ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 250.

5. Společné prvky náboženských předmětů

5.1. Růženec v křesťanství a buddhismu, cicit

V křesťanství i buddhismu je používán jako modlitební předmět růženec. Vzhled těchto předmětů je podobný, šňůrka s určitým počtem korálků, kdy každý z korálků má funkci jednoho náboženského úkonu. Pomocí korálků se věřící může soustředit na prováděnou modlitbu.

U křesťanského růžence je deset malých korálků, kde každý korálek znamená jeden verš konkrétního Růžence (Radostného, Světla, Bolestného nebo Slavného) a je zakončen větším korálkem.

Buddhistický růženec je v počtu korálků bohatší, zpravidla jich má 108, ale funkci má podobnou, kdy si věřící hmatem odpočítává kuličky na růženci a s každou opakuje zvolenou mantru.

Podobnou funkci jako růženec v křesťanství a buddhismu má v judaismu cicit. Cicit má hodnotu slova 600, obsahuje 8 pramenů a 5 uzlů, takže celkový součet je 613, které odpovídají 613 micvot, což je počet příkázání v Tóře.⁶⁰ Při modlitbě věřící na cicit pohlíží a připomíná si boží příkázání. Nemá tedy početní funkci jako růženec, ale jeho funkcí je připomínka všech božích příkázání v Tóře.⁶¹

5.2. Kříž, Davidova hvězda a Trikona

Tyto tři předměty mají v každém náboženství svůj význam, ovšem společné prvky jsou u nich viditelné především v rovině symbolu, proto jsou do porovnání zařazeny.

Křesťanský kříž a židovská Davidova hvězda mají jednu společnou vlastnost. Ani jeden z těchto předmětů nebyl historicky daným znakem daného náboženství. Kříž se

⁶⁰ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, s. 147.

⁶¹ Tamtéž, s. 60.

stal křesťanským znakem až ve 3. století n. l. na popud Konstantina I. a Davidova hvězda se stala společným znakem židovství až v 19. století n. l.

V případě srovnání Davidovy hvězdy a trikony známé z buddhistických symbolů vidíme, že se jedná o stejný geometrický útvar, hexagram. Tento symbol je znám již z období starého Egypta a je považován za základní symbol života. Hexagram označuje oheň a vodu, a mužskou a ženskou energii. Jejich základny symbolizují vzduch a zemi. Podobný historický význam je tedy vidět u Buddhického symbolu, který odkazuje na mužský a ženský princip. Pro židovské náboženství je dnes Davidova hvězda především symbolem národnostním.⁶²

5.3. Světlo

Ve všech náboženských směrech, kterými se zabývá tato práce, má významnou roli světlo. Zde je opět vidět, že podobnost je především na úrovni symboliky.

Světlo je zařazeno do kapitoly společných prvků náboženských předmětů, aby bylo ukázáno, že světelná symbolika je v náboženstvích často shodná, propojená a navazující, především mezi náboženstvím Judaismu a z něho vycházejícího Křesťanství.

Především je to světlo tvořené hořícím ohněm, například ve formě svíce nebo hořícího ohniště. Oheň a světlo patří k nejstarším přírodním symbolům, které naznačovaly přítomnost Boží a Boží sílu.⁶³ Světlo ve formě plamene tedy můžeme zařadit pod „reprezentaci božstva“.

Na Velikonoce dochází u křesťanů ke svěcení ohně. Oheň je považován za dar od Boha. Požehnáním nového ohně je vyzdvížena mimořádně silná symbolika – Ježíšovo vzkříšení je tím plamenem, který vyšlehl z hrobu vytesaného ve skále a ozářil celý svět.⁶⁴ Tento obřad se provádí na počátku sváteční vigilie. Světí se velikonoční oheň, od kterého je následně rozžata velikonoční svíce, jako symbol zmrtvýchvstalého Krista, který člověku přibližuje „živý plamen Otcovi slávy“⁶⁵, neboli moc Boha. Tato

⁶² PĚKNÝ, Tomáš, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 84-86,

⁶³ VELIKONOCE – soubor různých textů, 2014 [online], [citace 1. 3. 2017], Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/o-velikonocich-pred-kostely-zapaluji-ohne.html>

⁶⁴ KOPEČEK, P., Světlo v křesťanské liturgii, [online], [citace 29. 3. 2017], Dostupné z: <http://www.nase-rodina.cz/article.php?clanek=471>.

⁶⁵ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 144.

svíce se nazývá Paškál. Je znamením světa vzkříšeného Krista (*lumen Cristi*), jež ozařuje zemi. Kromě velikonočního období se paškál zapaluje při křtu a při pohřebních obřadech.⁶⁶

V jedné z předchozích částí práce bylo napsáno, že oheň a světlo naznačují přítomnost Boha. Ale oheň má také zcela opačný význam. Jde o takzvaný „věčný oheň“, který čeká na člověka, který se odkloní od Boha, spácháním smrtelného hříchu, a který zůstane v tomto hříchu až do konce svého života. Takový člověk skončí v „neuhasitelném ohni“, jinak zvaném peklo. Církev potvrzuje existenci pekla i jeho věčnost, ale učí také, že bůh nikomu nepředurčuje, aby šel do pekla. Peklo je tedy stav, kdy člověk s konečnou platností ztrácí Boha tím, že zneužije vlastní svobody, vědomě ho odmítne a tak se sám vyloučí ze společenství s Bohem.⁶⁷

Symbolika světla je v judaismu a jeho historii velice významná. Světlem židů je šabat a oni sami. Jak pravil prorok Izajáš, mají být světlem národům, neboť světlu přinesli světlo monoteismu.⁶⁸

Při židovském svátku Chanuka, zvaném jako svátek světel, se každý večer zapaluje jedna svíce na osmiramenném svícnu, až se postupně zapálí všech osm svící. Vztahuje se k události, kdy byl znesvěcen židovský chrám a po jeho opětovném dobití, chtěli židé svůj chrám znovu zasvětit a potřebovali k tomu, aby chrámová menorá svítila každou celou noc. Ale našli olej na svícení pouze na jednu noc. Ovšem tato menorá vydržela svítit celých osm dní, než byl připraven olej nový. Proto se tento svátek, chanuka, slaví jako svátek světel. Při svátku Chanuka je menorá od té chrámové odlišná, má devět ramen, oproti sedmi ramenům chrámové menory. Osm z devíti ramen symbolizuje osm dní, po které vydržela chrámová menorá svítit a devátá svíce slouží k zapalování svící ostatních.

Dalším významným symbolem světla je v judaismu hořící keř, který se zjevil Mojžíšovi na hoře Sinaj. Právě toto zjevení bylo impulsem pro Mojžíše, aby vyvedl židy z Egyptského otroctví. Vyvedení z Egypta je v Judaismu významným historickým momentem a je také připomínán tvarem svícnu menorá, která má tvar hořícího keře.

⁶⁶ PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, s. 155.

⁶⁷ Tamtéž, s. 157.

⁶⁸ Bible, Starý Zákon, s. 948-950.

Pro buddhismus je za objekt plný světla považován sám život, protože v buddhismu je světlo vnímáno jako jev, který v různém odstupňování naplňuje celé Universum. Kromě toho je uváděno do souvislosti s příjemnými následky života po smrti. Má dovést zemřelého, případně jeho duši, do onoho světa blaženosti. Světlo platí za symbol nejvyšší skutečnosti a je proto jedním z nejdůležitějších obětních darů v buddhistických rituálech. Ale lze u něho najít i světlo, které se váže na buddhistické předměty. K pořízení světelné oběti se používají svíce z cenných materiálů. Takovým materiálem je právě máslo, takzvané Ghee, které důležitost obětního daru ještě podtrhují. Jako obětní nádoba slouží takzvaná Dipa. Má tvar svícnu a v ní je zdroj světla spalován.⁶⁹

Lze najít několik symbolů, které se v buddhismu vážou ke světlu, především ke světlu které je tvořené ohněm. Plamenný věnec Agni symbolizuje nejvyšší vědomí a má za úkol spálit nevědomost meditujícího a svým světlem zapudit temnotu omylu a tím otevřít cestu k oduševnělé moudrosti. Symboly Tritana a Čintamani jsou symbolizovány jako předměty obklopené ohněm. Tritana symbolizuje plameny obklopené tři šperky buddhismu – Buddha, nauka a náboženská obec. Čintamani je nazýván jako klenot přání, má tvar velikého drahokamu v plamenech a znázorňuje v buddhismu hodnotu nauky.⁷⁰

V Buddhismu, kde je významným prvkem meditace, je lidská mysl považována za plamen svíčky. Dokud člověk není uvolněný a soustředěný na meditaci, jeho mysl je nestálá a mihotavá, jako plamen ve větru, ovšem při plném soustředění a správném naladění na meditaci, je jeho mysl jako plamen svíčky, na který nepůsobí žádné vnější vlivy. I sám Buddha považoval život za planoucí oheň a dosažení nirvány přirovnával k uhasínajícímu ohni, který už nemá z čeho planout.⁷¹ Postava Buddha je často zobrazována se zlatou pokožkou, protože barva osvícení je zlatá.

⁶⁹ BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 225.

⁷⁰ Tamtéž. 80-85.

⁷¹ MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, s. 171.

Pokud budeme ke světlu přistupovat jako k určitému předmětu, můžeme o něm říci, že jeho společná vlastnost popisovaných náboženství spočívá v tom, že se světlem je spojena přítomnost Boha a také jeho důležitost a posvátnost.

Křesťané zapalující svíčky v kostele, při jejich zapálení zpravidla odříkávají modlitbu nebo nějakou prosbu k Bohu, protože hořící svíčku na svatém místě vnímají jako možnost komunikovat s Bohem a věří, že Bůh díky zapálené svíci jejich modlitbu či prosbu slyší. Dále se svíce používají při různých příležitostech, které se vážou na náboženskou liturgii. Takovým příkladem může být rozsvěcování adventního věnce. Židovské náboženství má ke světlu podobný vztah jako křesťanství, také se rozsvícením svící připomíná Boží přítomnost a používají se jako prostředník k vzájemné komunikaci. Buddhismus používá svíce a jejich světlo jako součást svých rituálů. Světlo samotné buddhisté považují za vše prostupující a jako symbol nejvyšší skutečnosti. Světlo má člověka dovést do světa blaženosti.⁷²

5.4. Oltáře

Oltáře jsou v náboženstvích důležitou součástí a v náboženstvích buddhismu, judaismu a křesťanství mají velice rozdílné významy.

V buddhismu je oltář považován za středobod duchovního úsilí, který může být umístěn i v domácnosti. Židovský oltář je určen k oběti Bohu. V judaismu se vyskytuje oltář pro zápalné oběti, na kterém se obětovalo Bohu ohněm a druhým oltářem je kadidlový oltář, určený pro pálení kadidla. Křesťanský oltář připomíná oběť Ježíše Krista a slouží k vedení eucharistie a na oltář se dávají dary.

Oltář má u jednotlivých náboženství buddhismu, judaismu a křesťanství svá specifika. Použití oltáře je založeno na historických podkladech daného náboženství. Judaismus, má oltář jako prostředek ukázat pomocí oběti svou oddanost Bohu. Křesťanství slouží jako připomínka jediné oběti a v buddhismu má oltář funkci pomocníka duchovního rozvoje věřícího.

Společným prvkem u funkce oltáře je v buddhismu a judaismu darování oběti Bohům. Ovšem v každém z těchto dvou náboženství je oběť poněkud jiná. Buddhisté

⁷² BLAU, Tajana a Mirabai, *Buddhistické symboly*, s. 225.

obětují ve formě květin, vonných tyčinek, světla či vody, v judaismu jsou oběti zápalné a oběti na kadidlovém oltáři. Oběť pálením kadidla je v judaismu společným prvkem s pálením vonných tyčinek v buddhismu. V křesťanství dochází k pálení kadidla mimo oltář, ale oltář jím bývá okuřován.

5.5. Svatá Písma

Svaté písmo je v každém z třech popisovaných náboženství základem pro náboženskou nauku.

Buddhisté mají svaté písmo, Tipitaku. Jsou to buddhistické kanonické texty a pro judaismus ani křesťanství nemají žádný společný původ. Důvodem je vzdálenost a období vzniku jednotlivých náboženství. Tipitaka je založena na učení Síddhárthy Gautámy neboli Buddhya.

Judaismus a Křesťanství mají shodný zdroj své věrouky. Tím zdrojem je Bible. Ovšem u obou náboženství je významný rozdíl. Křesťané, jako náboženství vzniklé z judaismu, mají ve „své“ Bibli obsažen Starý i Nový zákon. Oběma knihami se křesťané řídí a čerpají z nich. Židé ve „své“ Bibli mají pouze Starý zákon, který nazývají Tóra. Důvodem je, že Nový zákon je o životě a skutcích Ježíše Krista, kterého židé nepovažují za svého spasitele. Na svého spasitele židé stále čekají. Pouze Starý zákon je pro židy knihou, která je pro jejich víru a život závazná.

Společným prvkem pro Biblický Starý zákon a buddhistickou Tipitaku je skutečnost, že v obou knihách jsou části, které slouží jako soubor pravidel a zásad. V Tipitace je to především v prvním koši zvaném Vinajapitaka. Ve starém zákonu nalezneme jako základ pravidel desatero přikázání, které dostal Mojžíš od Boha.

6. Závěr

Tato bakalářská práce, se zabývá tématem svatých předmětů a jejich úloze v náboženstvích křesťanství, judaismu a buddhismu. Bylo v ní ukázáno několik předmětů, které jsou spjaty s konkrétními náboženstvími, jaký v nich mají význam, funkci a jakým způsobem se používají.

V každém náboženském směru bylo vybráno několik předmětů, u kterých byl popsán jejich tvar a funkce v daném náboženství. Z křesťanství a judaismu bylo ukázáno několik předmětů, které jsou pro tato náboženství stěžejní a významná, například kříž či Davidova hvězda, u buddhismu je výběr směřován na předměty, které jsou využívány jako pomůcky k modlitbám a meditacím. Z tohoto výběru je patrné, že zatímco křesťanství a judaismus jsou náboženství, která jsou zaměřena k úctě k Bohu a každé z těchto dvou náboženství má posvátné předměty, které jsou tím náležitě uctívány, případně jsou spojovány s božskou přítomností, tak buddhismus je, jak sami buddhisté říkají, více cestou života a určitého stylu bytí, nežli o uctívání. Samozřejmě je Buddha za svatého považován, ale pro buddhismus, který učí o reinkarnaci a cestě mnoha životy, jsou důležité především symboly buddhismu a předměty slouží hlavně jako pomůcky k meditacím. Pro judaismus a z něj vycházejícího křesťanství je důležité, aby lidé prožili život ve ctnosti a bez hříchů, aby po své smrti dosáhli nebe, kde budou ve společnosti Boha. Naproti tomu, pro buddhismus je důležité, aby věřící docílil nirvány. To je stav, kdy u každého buddhisty skončí neustálý koloběh životů a dosáhne nejzazšího uvědomění a absolutního bytí.

I přes rozdílné cíle náboženství, stáří i rozdílné místo vzniku, lze mezi nimi najít shodné náboženské předměty. Například výše popsaný růženec, má v křesťanství i buddhismu podobnou funkci, a to funkci pomůcky při modlitbě. Ale už je mezi nimi rozdíl v náboženském významu. Křesťanský růženec má význam daný celou modlitbou Růženec, určené Panně Marii, a počet kuliček na něm vychází z textu modlitby, buddhistický růženec má především funkci početní pomůcky. Z hlediska svatých předmětů růžence patří amulety.

Srovnání židovské Davidovy hvězdy a buddhistické trikony v sobě schovává shodný významový prvek. V judaismu mužskou a ženskou energii, v buddhismu mužský a ženský princip. Protože je hexagram znám již z doby starověku, lze se i na základě podobného významu v judaismu a buddhismu domnívat, že historicky vychází ze stejného symbolu. Hexagram můžeme považovat za ochranný předmět, protože je často nošen jako talisman.

Bakalářská práce také rozebrala význam světla v náboženstvích, kde se ukázalo, že judaismus, křesťanství i buddhismus mají světlo silně spojené s Bohem a životem po smrti. Světlo má důležitou roli jako průvodce cestou po skončení života. Křesťané a židé jdou za světlem, které je nasměruje k nebi a buddhisty má dovést do světa blaženosti. Význam světla, je tedy u všech těchto náboženských směrů z hlediska posmrtné cesty, podobný. Důležitý význam má, také oheň. O Velikonocích dochází u křesťanů ke svěcení ohně, od kterého se poté zapalují svíce. Ty potom symbolizují Ježíše Krista a přítomnost Boha. V judaismu nám hořící oheň symbolizuje mimo jiné historické události, jako je hořící keř před Mojžíšem, skrze něj s ním hovořil Bůh nebo svátek světel, chanuku. Buddhisté považují oheň jako jeden z prostředků, který slouží k poznání a odkrývá nevědomost.

U tématu oltáře v jednotlivých náboženstvích byl ukázán různý význam jeho použití a také bylo vysvětleno, jak se oltář používá ke konkrétnímu účelu a jaký vliv na jeho použití měl historický vývoj konkrétního náboženství. Oltáře buddhismu jsou používány jako prvek související s meditacemi a mohou být umístěny i v domácnostech. Křesťanské oltáře jsou používány v kostele a určeny jsou pro kněze, kteří od nich vedou modlitbu. Židovské oltáře existují zápalné a kadidlové, jsou umístěny v chrámech, popřípadě v synagogách.

Důležitou částí z těchto náboženství je Písmo. Takové Písmo, které je nejdůležitějším a závazným pro každý náboženský směr. V bakalářské práci bylo vysvětleno, jaké svaté knihy se k jednotlivým náboženstvím váží. U judaismu a křesťanství se jedná o Biblii, ale s tím rozdílem, že judaismus používá jen Starý zákon a křesťanství používá Starý i Nový zákon současně. Křesťanství vychází z toho, že Starý zákon je příprava na příchod mesiáše, Ježíše Krista, a Nový zákon je zaměřen

už jen na život a skutky Ježíše. Buddhisté mají knihu zvanou Tipitaka, která obsahuje učení Buddha. Je rozdělena na tři části s několika dalšími menšími částmi.

U předmětu svatého písma se shodné prvky najdou velice snadno v případě Bible a judaismu s křesťanstvím, protože vychází ze stejného zdroje, který byl v případě křesťanství ještě doplněn o Nový zákon. V případě buddhismu je vzhledem k období vzniku, vývoje a rozšíření tohoto náboženského směru, hledání společného základu svatých textů velice nesnadné. Pojetí buddhismu jako náboženství je oproti judaismu a křesťanství velice odlišné a proto ani základní texty nemají mnoho společného.

U fenoménů náboženství, kam patří i svaté předměty, můžeme sledovat jeden společný prvek. Jde o jev, kdy jednotlivé fenomény, jsou soustředovány na jednom místě a zřídka kdy jsou tyto fenomény k vidění samostatně. Například ve stavbě jako je malá křesťanská kaplička, je k vidění vícero fenoménu najednou. Nejčastěji zde nalezneme několik fenoménů v podobě svatých předmětů, může to být kříž, případně krucifix, svatý obrázek, socha, oltář apod. Kaplička bývá zasvěcena nějaké postavě, například Panně Marii a tak zde vidíme fenomén svaté osoby. Místo, kde je kaplička zbudována, je pro věřící něčím významné, proto je zde vidět fenomén svatého místa. Také je takové místo navštěvováno věřícími v určité dny, například ve svátky, a potom zde pozorujeme fenomén nazývaný svaté časy. A veškerému konání, které kolem takovéto kapličky probíhá, říkáme svaté děje.

Více, než jeden fenomén náboženství lze pozorovat i u podstatně menších staveb, jako jsou například Boží muka, která symbolizují sloup, u kterého byl bičován Ježíš Kristus. Boží muka jsou tedy spojena s fenoménem svaté postavy Ježíše Krista a také je spojena s fenoménem svatého předmětu, protože na nich bývá většinou soška svaté postavy, nejčastěji v podobě krucifixu, případně sošky Panny Marie. A na vrcholu této stavby zpravidla bývá kříž.

Při zpracovávání této bakalářské práce bylo zajímavé sledovat, jak jednotlivé předměty v sobě skrývají řadu společných prvků, ačkoliv to na první pohled není zřejmé. A zároveň i rozdílnost, která není u předmětů často zřejmá. Příkladem může být funkce růžence, která má při modlitbě stejný princip, ale zpracování předmětu je v buddhismu i křesťanství odlišné a poplatné konkrétnímu náboženství.

Dalším závěrem, ke kterému jsem došel, je spojitost jednotlivých fenoménů náboženství na jednom místě. Svaté předměty jsou vždy vázány na další náboženské fenomény, což bylo popsáno v jednom z předchozích odstavců.

7. Seznam použité literatury:

- B. KOČÍHO, *Malý slovník naučný*, Praha: Nakladatel Bedřich Kočí, 1925.
- BIBLE, *Písmo svaté Starého a Nového zákona; český ekumenický překlad*, 15. vyd. (3. opr. vyd.), Praha: Česká biblická společnost, 2006, ISBN 80-85810-41-7.
- BLAU, Tatjana, BLAU, Mirabai, *Budhistické symboly*, 1. vyd., Olomouc: Fontána, 2003, ISBN 80-7336-048-9.
- DIVECKÝ, Jan, *Příběhy Tóry*, 1. vyd., Praha: P3K, 2005, ISBN 978-80-87186-06-0.
- FARNÍ OBČASNÍK, Zpravodaj farního společenství v Otrokovicích, Číslo 4., ročník XXII, 11. Červen 2011.
- FISHBANE, Michael, A., *Judaismus, zjevení a tradice*, 1. vyd., Praha: Prostor, 1996, ISBN 80-85190-47-8.
- HELLER, Jan, MRÁZEK, Milan, *Nástin religionistiky*, 2. vyd., Praha: Kalich, 2004, ISBN 80-7017-721-7
- HORYNA, Břetislav, PAVLINCOVÁ, Helena, *Dějiny religionistiky*, 1. vyd., Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2001, ISBN 80-7182-123-3.
- HORYNA, Břetislav, PAVLINCOVÁ, Helena, *Filozofie Náboženství*, 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999, ISBN 80-210-1978-6.
- HORYNA, Břetislav, PAVLINCOVÁ, Helena, *Judaismus, Křesťanství, Islám*, 1. vyd., Praha: Mladá fronta, 1994, ISBN 80-204-0440-6.
- KLIMEŠ Lumír, *Slovník cizích slov*, 5.vyd., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-04-26059-4.
- KUNG, Hans, *Křesťanství a buddhismus*, 1. vyd., Praha: Vyšehrad, 1997, ISBN 80-7021-239-X.
- KUNG, Hans, *Židovství*, 1. vyd., Brno: Barrister and Principal, 2016, ISBN 978-80-7485-110-0.
- LESNÝ, Vincenc, *Buddhismus*, 2. vyd., Olomouc: Votobia, 1996, ISBN 80-7198-062-5.
- MILTNER, Vladimír, *Malá encyklopedie buddhismu*, 2. vyd., Praha: Libri, 2002 ISBN 80-7277-111-6.
- MILTNER, Vladimír, *Vznik a vývoj buddhismu*, 2. vyd., Praha: Vyšehrad, 2012 ISBN 978-80-7429-156-2.

MIRCEA Eliade; IOAN P. Culianu, *Slovník náboženství*, 2. vyd., Praha: Argo, 2001, 80-7203-393-X.

OTTOVA *všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*, Praha: Ottovo nakladatelství, 2003, ISBN 978-80-7360-902-3.

PĚKNÝ, Tomáš, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha: Sefer, 1993 ISBN 80-900895-4-2.

PETROSILLO, Pietro, *Křesťanství od A do Z*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6

SOKOL, Jan, *Člověk a náboženství*, 1. vyd., Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-886-4.

ŠTAMPACH, Ivo, *Přehled religionistiky*, 1. vyd., Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-384-0.

TIBETSKÉ LISTY, číslo 24, podzim – 2003.

VOUGA, Francois, *Dějiny raného křesťanství*, 1. vyd., Praha: Vyšehrad, 1997, ISBN 80-85959-22-4.

KOPEČEK, P., Světlo v křesťanské liturgii, [online], [citace 29. 3. 2017], Dostupné z: <http://www.nase-rodina.cz/article.php?clanek=471>

VELIKONOCE – soubor různých textů, 2014 [online], [citace 1. 3. 2017], Dostupné z: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/o-velikonocich-pred-kostely-zapaluji-ohne.html>

8. Resumé

My work has a theme of sacred objects and their role in world religions: Christianity, Judaism, Buddhism.

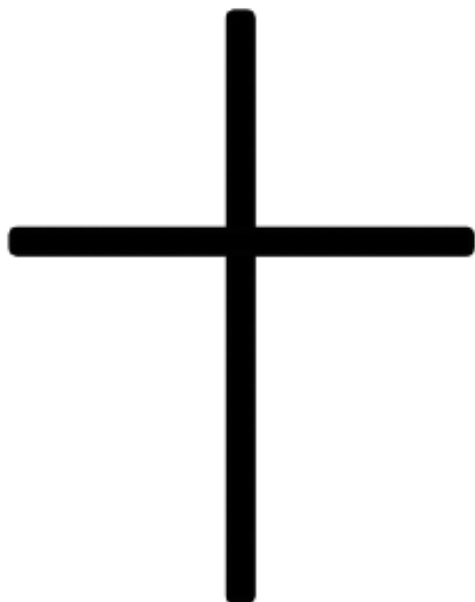
In the work described various objects from every religion. It was explained how they function and what objects have a role. Further, the description of their functions.

In chapter five there was a comparison of similar objects, find their common elements and appreciation for the importance of religion.

The conclusion was made summary, evaluation and research presented the results.

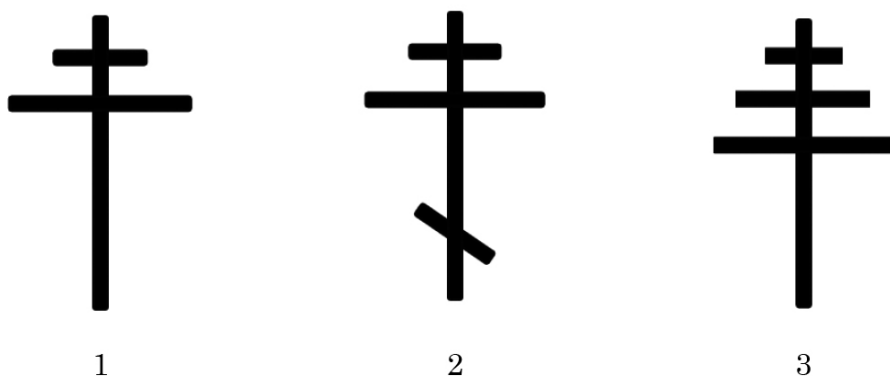
9. Přílohy:

Příloha č. 1

Příloha č. 1 - Tradiční podoba kříže, tzv. latinský kříž, dostupná na <http://www.matrix-2001.cz/clanek-detail/7109-symbol-krize-a-jeho-vliv-na-viditelny-a-neviditelny-svet/>

Příloha č. 2

Příloha č. 2 – Kříže: 1. Patriarchální kříž, 2. Pravoslavný kříž, 3. Papežský kříž. Dostupné na <http://www.matrix-2001.cz/clanek-detail/7109-symbol-krize-a-jeho-vliv-na-viditelny-a-neviditelny-svet/>

Příloha č. 3

Příloha č. 3 – Krucifix, autor Donatello, umístění: Bazilika

svatého Antonína v Padově. Dostupné na

http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=4734

Příloha č. 4

Příloha č. 4 – Růženec, křesťanská modlitební pomůcka.

Dostupné na <http://www.fatym.com/view.php?cisloclanku=2010100014>

Příloha č. 5

Příloha č. 5 – Buddhistický růženec, dostupné na

http://www.sperkyluneta.cz/index.php?id_product=215&controller=product

Příloha č. 6

Příloha č. 6 – Cicit. Dostupné na

http://www.zidovskehrbitovy.cz/index.php?id_cat=132&new=2505

Příloha č. 7

Příloha č. 7 – Hostie. Dostupné na

<http://www.duden.de/rechtschreibung/Hostie>

Příloha č. 7

Příloha č. 7 – Davidova hvězda. Dostupné na

<http://cz.depositphotos.com/30505591/stock-illustration-woodcut-illustration-of-star-of.html>

Příloha č. 8

Příloha č. 8 – zlatá Menora z třetího chrámu v Jeruzalémě.

Dostupné na

<https://www.turistika.cz/mista/jeruzalem-zlata-menora/detail>

Příloha č. 9

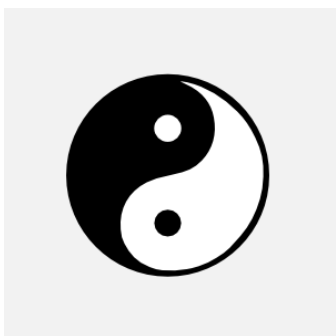
Příloha č. 9 – Mezuzah. Dostupné na http://www.frank-meisler.com/portfolio_category/mezuzot/

Příloha č. 10

Příloha č. 10 – soška Buddy. Dostupné na <http://kingofwallpapers.com/buddha/img-013.php?pic=/buddha/buddha-013.jpg>

Příloha č. 11

Příloha č. 11 – symbol Jin Jang. Dostupné na <http://symboly.xrs.cz/jin-jiang/>

Příloha č. 12

Příloha č. 12 – modlitební mlýnek (korten).

Dostupné na <http://www.karf.cz/fotogalerie/swayambhunath-modlitebni-mlynky/>

Příloha č. 13

Příloha č. 13 – buddhistický oltář, dostupné na <http://cz.depositphotos.com/71419217/stock-photo-golden-buddhist-altar.html>

Příloha č. 14

Příloha č. 14 – židovský oltář, dostupné na <https://pixabay.com/cs/židovský-oltář-synagoga-víra-437864/>

Příloha č. 15

Příloha č. 15 – křesťanský oltář v Kapli

Panny Marie na Hvězdě, Broumovské stěny, dostupné na

<http://www.panoramio.com/user/3071420>